

«Сейфуллин оқулары – 18: « Жастар және ғылым – болашаққа көзқарас» халықаралық ғылыми -практикалық конференция материалдары = Материалы международной научно-практической конференции «Сейфуллинские чтения – 18: « Молодежь и наука – взгляд в будущее» - 2022.- Т.І, Ч.ІІІ. - Б. 73-76

ҚОЙЛАРДЫҢ КЕЗДЕЙСОҚ ЖАРАСЫН ЖАБЫҚ ӘДІСПЕН ЕМДЕУДІҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ БАҒАСЫ

*Әбубәкір Б.М. магистрант,
С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-
Сұлтан қ.*

Соңғы жылдары кездейсоқ жараларды емдеу және алдын алу мәселесі өте өзекті болып отыр. Бұл антибиотикалық терапияның тиімділігінің төмендеуіне, хирургиялық және басқа да жаралар түрлеріндегі іріңнің жоғарылауына және терапияның көптеген дәстүрлі әдістерінің емдеу ұзақтығына байланысты [1,2].

Соңғы жылдары жараларды емдеу және күту әдістері туралы көптеген идеялар қайта қаралып жатыр. Бұл мәселені шешуде маңызды орынды жергілікті емдеу алады, ол кеңінен таралған жабық емдеу әдісімен әртүрлі терапевтік майлар мен линименттерді қолдану арқылы жүзеге асырылады. Жараларды емдеу кезінде дәрі-дәрмектік араласу ең алдымен зақымдаушы агентке, ағзадағы барлық процестердің табиғи реттеушісі болып табылатын жүйке жүйесінің әртүрлі бөліктеріне және организмнің гомеостазын қамтамасыз ететін иммундық жүйеге әсер етуді қамтуы керек [3,4].

Ветеринариялық тәжірибеде әртүрлі препараттар қолданылады, олар негізінен травматикалық жарақаттар кезінде қалпына келтіру процестерін ынталандыруға бағытталған. Дегенмен, бүгінгі күні осы мақсаттарда қолданылатын барлық препараттар тиісті, қажетті нәтиже бермейді, сондықтан тиімдірек, оңай қол жетімді және сонымен бірге арзан және күрделі емес өндіріс технологияларын іздеу жалғасуда.

Жара процесін қалпына келтірудің толықтығы ең алдымен зақымдалған тіннің қасиеттеріне, сондай-ақ организмнің гомеостазының реттеуші жүйелерінің күйіне байланысты екендігі анықталды. Бұл жағдайда жетекші орынды организмнің иммунобиологиялық жағдайына байланысты регенеративті процестерді реттеу механизмдері, сондай-ақ зақымдалған тіннің және иммуногенездің бүкіл жүйесінің иммундық жауаптары алады.

Әдеби деректерге сәйкес, жаралардағы нәтижесіндегі өзгерістер тітіркену қарқындылығына байланысты көрінетін терең биохимиялық ығысулармен бірге жүреді. Оларға: тіндердің тамақтануы, жергілікті ацидоз, иондық теңгерімсіздік, ферментативті реакциялардың кернеуі, экссудация, тіндердің ісіктері жатады. Тіндердің жеткіліксіз тамақтануының себебі қан тамырларының рефлекторлық спазмы болып табылады, ол қысқа уақыт ішінде олардың параметрлік кеңеюімен, қан мен лимфа ағынының

баяулауымен және капилляр қабырғаларының өткізгіштігінің жоғарылауымен ауыстырылады. Бұл травматикалық ісінудің дамуын тудырады. Ісінудің көріну дәрежесі травматикалық агенттің ағзаға әсеріне байланысты және ол жинақы тіндердің қабаттарында жара аймағында шектелген [3,4,5,6].

Соңғы жылдары жаңа препараттарды қолдана отырып, алғашқы хирургиялық өңдеуден кейін жаңа кездейсоқ жараларды емдеудің неғұрлым тиімді жабық әдістері әзірленді және олардың жараларды емдеу процестеріне және жануарлардың физиологиялық жағдайына әсерін зерттеу өзекті болып табылады.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты, зерттеудің мақсаты қойлардағы жаңа кездейсоқ жараларды емдеудің балама әдістерін қолдану мүмкіндігін зерттеу болды.

Материалдар мен зерттеу әдістері. Жұмыс Түркістан облысы Кентау қаласына қарасты Қарсақты шаруа қожалығында жүргізілді. Дене аумағында тіркелген әр түрлі кездейсоқ жаралары бар 15 қой іріктелініп алынды. Жарасы бар қойлардың келесі клиникалық белгілері байқалады: зардап шеккен аумақтағы тері тұтастығының бұзылуы, жараланған аймақтың қанталауы, жараның үңірейуі, шелі қабатының әр түрлі жаралары байқалады. Емдеу әдістерін салыстырмалы бағалау үшін 3 топ құрылды, әр топ 5 қойдан құралды. Жануарларды ұстау және азықтандыру шарттары барлық топтарда бірдей болды. Барлық топтағы жануарлар 3-4 жаста, салмағы 30-35 кг, тұқымдары Еділбай.

Кесте-1 Кездейсоқ жаралары бар қойлардың соңғы 3 жылдық жарақаттануының көрсеткіштері

Жылы	Жалпы мал саны	Жарақаттанған мал саны	Пайыздық көрсеткіш
2019	49000	2793	5,7%
2020	60000	4160	6,9%
2021	67000	4154	6,2%

Жарақат алған барлық қойларда кездейсоқ жараның әр түрлі пішінде кездеседі. Тәжірибе реті бойынша барлық топтарда бірдей хирургиялық жұмыс қарастырдық: жараның айналасындағы жүн жамылғысын қырқып тазалап, сутегінің асқын тотығымен жараның бетін залалсыздандырып алдық.

Бірінші топтағы қойларға «Алюмиспрей» аэрозолі қолданылды. Антисептикалық препарат. Алюмиспрей құрамындағы алюминий оксиді адсорбциялық және қабықша қасиетке ие және осылайша зақымдалған тіндерге емдік әсер етеді. Күніне 2 мезгіл таң ертең және кешкі уақытта себеміз. Алюмиспрейді себу кезінде жарамен ара қашықтығы 10-15 см болған жөн және 3-5 секунд ұстап тұрсақ жеткілікті. 5 минут өткен соң Алюмиспрейді тағы бір қайталап сеуіп шығамыз.

Екінші топтағы қойларға «Вторая кожа супер» аэрозолі қолданылды. Спрей жараларды емдеу процестерін жақсартуға бағытталған. Ол микробқа қарсы, қабынуға қарсы, антигистаминдік қасиеті бар. Күніне 2 мезгіл таң ертең және кешкі уақытта себеміз. Вторая кожа суперді себу кезінде жарамен ара қашықтығы 10-15 см болу қажет және себу кезінде 5-6 секунд ұстап тұрсақ жеткілікті. Препаратты 5 минут өткен соң тағы бір қайта сеуіп шығамыз.

Үшінші топтағы қойлардың жарасына хирургиялық тигіс салдық. Ең алғаш жараның қанын тоқтатып алдық, одан кейін сутегі асқын тотығымен тазалап алдық, ақырын тазалап алып стрептоцит ұнтағын жараға септік. Жараға түйінді тигіс салдық. Жара шетінен 0,5см алып, әр тигіс арасын 1см қылып қалташық қалдырмай тигіп шықтық.

Жұмыстың жүргізілген нәтижелері.

Кесте 2 - Қойлардың кездейсоқ жараларын емдеу нәтижелері

Топ	Қойлар саны	Емдеу әдісі	Емделу мерзімі
1 топ	5	«Алюмиспрей» аэрозолін күніне екі мезгіл таң ертең және кешкі аралығында сеуіп отырдық.	12-15 күн
2 топ	5	«Вторая кожа супер» аэрозолін күніне екі мезгіл таң ертең және кешкі уақыт аралығында сеуіп отырдық.	18-20 күн
3 топ	5	Жараға түйінді тигіс салу.	10-12 күн

Өңделген жануарлардың клиникалық қалпына келуін анықтайтын белгілер: аяғын ақсап басуының және ауырсынудың жоғалып, жараның жазылып жара беткейлері тыртықталынып өз қалпына келді.

Тәжірибе көрсеткендей, өндірістік жағдайларда жараға тигіс салу жараның жазылу уақытын қысқартып, қойлардың кездейсоқ жаңа пайда болған жарасы кезінде тиімді әдісі болып табылады.

Алюмиспрейдің құрамында адсорбциялық және конверттеу қасиеті бар, сондықтан зақымдалған жара бетінде емдік әсер етеді. Организмге әсер ету дәрежесі бойынша Алюмиспрей қауіптілігі төмен заттарға жатады,

ұсынылған дозалар мен концентрацияларда теріні тітіркендіретін және резорбтивті-уытты әсер етпейді.

Вторая кожа супер ауылшаруашылық жануарларын түрлі дене жарақаттарынан, инфекциядан, тітіркендіргіш заттардың түсуінен, судан қорғау, жараларды жергілікті емдеу үшін қолданылады.

Жоғарыда айтылғандардан, ұсынылған емдеу тәсілі жоғары терапиялық тиімділігі бар, емдеу уақытын қысқартады және жануарлар организміне теріс әсер етпейді.

Қорытынды. Жүргізілген зерттеулер нәтижесінде ұсынылып отырған емдеу сызбасы қойлардың кездейсоқ жарасының жазылу уақытын орташа есеппен 3-5 күнге қысқартатыны анықталды. Бұл әдетте жануарлардың өнімділігінің қалпына келуін тездетеді.

Әдебиет тізімі

1 Ревякин И.В. Комплексная оценка эффективности новых методов лечения кожных ран у овец - Вестник молодежной науки Алтайского государственного аграрного университета. 2016. № 1. С. 251-254.

2 Варданян А.В., Вардапетян А.Р., Арутюнян А.Д. Лечение овец с инфицированными ранами. Ветеринария. 2003. № 11. С. 42..

3 Махмутов А.К., Туребеков О.Т., Имангалиев А.К., Жумаханова Р.М., Баймирзаев Б.К.- Лечение гнойных ран у овец. В сборнике: Научные достижения: теория, методология, практика. Сборник научных трудов по материалам XIII Международной научно-практической конференции. 2019. С. 96-100.

4Стабаева Г.С., Мусаев А.Т., Угланов Ж.Ш., и другие. Современные раневые покрытия. Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2016. – № 10-2. – С. 235-239

5 Badis, D., Ouafa, D. Comparative study of the therapeutic efficacy of autologous platelet-rich plasma and honey in healing skin wounds in sheep. 2021. - Veterinary World 14(8), с. 2170-2177.

6 Rahman, M.T., Hasan, M., Hossain, M.T., (...), Alam, M.R., Juyena, N.S. Differential efficacies of marigold leaves and turmeric paste on the healing of the incised wound in sheep. 2020.- Journal of Advanced Veterinary and Animal Research

7(4), с. 750-757